

LEGILE ROMANE.

(Din Universu.)

(Urmare.)

De la Augustū pîna la Traianū, modestii Cēsari se contentara de a publicā edictele lorū în calitate de magistrați Romanī; și Senatulū plinū de respectū, inscriea în decretele selle, scrisorile și cuvintele Principelui. Se pare ca Adrianū fū cellū d'ântăiū care și arrogā de facia plenitudinea puterii legislative; și patientia seclului și lunga lui absentia de la Roma, autorisara acēsta innoire atātū de analoga cu activitatea spiritului lui. Successorii lui adoptara acea-āși politica, și dupa metafora cea camū selbatica a lui Tertullianū, „Securea edicte-lorū și a rescriptelorū Imperatoriului lumina selba cea întunecōsa și spinōsa a legilorū cellorū vechi.“ De la Adrianū pîna la Justinianū, adeca în unū intervallū de patru centennie, vointia Principelui fū regula jurisprudentiei publice și private; și numai fōrte pucine institutiōni civile și religiōse se lassara pre bazele lorū celle vechi. Barbaria acestorū epoce de întunericū, și terrōrea care o inspirā unū despotismū armatū, au ascunsū începutul puterii legislative a Imperatorilorū; și bassetia, sau dōra ignorantia, juristilorū cari asteptā fortuna lōrū de la curțile Romei și a Buzantiului, au propagatū dōue fictiōni asupra acestui punctū. I. Cēsarii cei vechi cerussera une-orī ca sa-i scutēsca de detoriele și de punitiōnele ordinate prin unele statute: Senatulū și poplulū consentisse; și fia-care din aceste concessiōni era unū actū de jurisdictiōne care o essercitā republica asupra cellui d'ântăiū dintre cetatianiī sei. Umilitulū privilegiū, capetatū de Imperatoriī, se facū prerogativa unui tirannū; și se presuppuse cu espresisonea latina legibus solutus (scutitū de legi), punea pre principe d'asupra tu-

torū legilorū, și nu-i lassā de cātū conscientia și rationea lui dreptū regula a purtării lui. II. Decretele senatului cari fissā la fia-care domnia titlurile și puterile unui principe electivū, annuntia assemine dependentia Cēsariorū; și numai dupa corruptionea ideelorū, și chiarū a limbei Romānilorū, imaginā Ulpianū sau mai probabile, Tribonianū însuși, legea regala (lex regia) și o cessione irrevocabila din partea poplului. Atunci potestatea legislativa a Imperatorilorū, falsa în fapta, și asiā de despotica în urmări, se apperā dupa principiile libertății și alle dreptății. „Placerea Imperatoriului are puterea și effectulū legii, pentru ca poplul Romanū, prin legea regala, a transferitū Principilorū sei tōta plenitudinea potestății și a maiestății selle“. Se sufferi ca vointia unui omū singurū, pōte a unui copillū, sa prevala preste înțeleptiōnea seclorora și preste dōriantiele mai multorū millioni de cetatianiī; și grecii cei servilī nu se rusinara sa declare ca essercitiulū arbitrariū allū legislationii se pōte încrede cu securantia numai Principelui singurū. „Ce interessū sau ce passione (strigā Teofilū la curtea lui Justinianū), pōte sa ajunga pre Imperatoriū în rangulū lui cellū înaltū și tranquillū? Ellū e domnū preste viētia și starea supusilorū sei, și cei ce au cazutū în neplacerea lui, sunt dejā în numerulū mortilorū.“ Unū istoricū strainū limbei lingusitoriei, pōte marturisi ca în cestiōnele particulare, consideratiōnele personale influescū a rare orī asupra suveranului unui imperiū mare. Virtutea seu chiarū rationea îi spunū ca ellū e custodele pacii și allū equitătii, și ca interessulū lui e legatū în unū modū inseparabil de interessulū societății. Suptū domnia cea mai flaca și mai vitiōsa, Papinianū și Ulpianū, cari avura înțeleptiōne și integritate, fura în capulū departamentului dreptății; și dispositiōnele celle mai înțel-

lepte din Codice si din Pandecte, pórta numele lui Caracalla si alle ministrilor lui. Tirannulú Romei se arretá une-orí benefactoriulú provinciilorú. Unú pumnal terminá criminile lui Domitianú; dara legile lui cari le annullasse senatulú în ántáiele momente alle miniei si alle bucuriei selle, se confirmara de Nerva. Dara, în rescripte, sau respunsurí la consultárele magistrárilorú, se póte ca espositionea partiala sa înselle pre cellú mái luminatú dintre principí; si rationea si essemplú lui Traianu condamnara îndesiertú acestú abusú care punea decisionile lorú în libella cu actele celle mái deliberate alle legislationii. Rescriptele Imperatoriului, gratiele si decretele, edictele si sanctionile lui pragmatiche era subsrisse cu tinta rosia, si se trimetea în provincie ca legí generale sau speciale care magistratii era obligaí a le essecutá si poplulú a le urmá. Insa regula de urmare fú pre fia-care zi mai incerta si mai îndoiósa, pîna cândú codicele Gregorianú, Ermogenianú si Teodosianú determinara si fissara vointia Principelui. Cei doi codici d'ántáitú din cari ne au mai remasú nisce fragmente, fura redessí de doi jurisconsulti particulari, spre a conserva legile Imperatorilorú pagáni de la Adrianú pîna la fundatoriulú Constantinopolii. Allú treilé care lú avemú întregú, fu compilatú în sésprezece cárí dupa ordinea lui Teodosiú, spre a consacra legile principilorú crestini de la Constantinú pîna la domnia sa însasi. Acesti trei codici capetara o autoritate egala în tribunale, si judecatoriulú putea reictá, ca supposite sau essite din usú, tóte actele cari nu se coprindea în collectionea cea sacra.

Poplii selbatici supplinescú lipsa literelorú prin semne allegorice, cari descépta attentionea si perpetuéza reminiscentia tutorú evenimentelorú publice si private. Jurisprudencia cellorú d'ántáitú Romaní presentá joculú unei specie de pantomimú; ei adaptassera nisce vorbe la gesturí, si cea mai mica erróre sau cea mai mica negligentia în forme era îndestulla spre a annullá substantia unui processú. Communionea casatoriei se desemná prin elementele necessarie spre viétia, foculú si apa. Muierea repudiata dá barbatului înapoi legatura de chiei, emblema guvernului de familia, cu care fusse însărcinata. Cândú se emancipá unú fiiú sau unú servú, tatalú sau domnulú îi da o palma usióra preste facia: o piétra arruncata preste lucru oppriá de a se mai face: se frángea unú ramú de arbore spre a interrompe o prescriptiune: pumnulú închisú

era simbolulú unui pemuú (amanetú) sau allú unui depósitú: darea mânei drepte annuntia ca se da cuvéntulú sau confidentia: rumperea unui paú indicá întarirea contractului: tóte pariamintele (platurile) era însocite de cântarie si de cumpene; si eredele (cleronomulú) care primia unú testamentú era obligatú une-orí de a plesui cu degetele, de a si arrunca vestimintele, si de a salta. Déca unú cetatianú se ducea sa céra de la vecinulú seu lucrurile furate, isi accoperia cópsele cu unú stergariú de inú, si-si ascundea facia cu o larva sau cu unú bacinú, de frica ca sa nu întimpine ochii unei vergini sau ai unei matrone. In o actione civila plângatoriulú attingea urechile marturului seu, appuca de gútú pre adversariulú seu, si prin lamentele selle implora ajutoriulú concetatianilorú. Cei doi compeíitori se prindea de mâna unului pre altulú ca si cumú arú fi sa se bata dinaintea tribunalului pretoriului. Acestú magistratú le comanda sa produca obiectulú pentru care se cértá; ei se departa si întorcându-se cu passi mesuraí, arrunca la pitiórele lui o glie de paméntú, simbolulú câmpului pentru care se disputá. Acésta scientia occulta de processura compusa de vorbe si de semne allegorice, deveni ereditate a pontificilorú si a patricilorú. Ca astrologii caldeani, ei annuntia clientilorú lorú zilele de vacantia si de repausú; aceste minutiositáí importanti era legate de religionea stabilita de Numa, si dupa publicarea cellorú dóue-spre-zece table poplulú Romanú remase în servitute din cauza ignorantiei formelorú judiciarie. Unii dregatori din classa plebeilorú descoperira în fine aceste misterie folositórie: unú seclu mai luminatú luá în risú aceste forme, însa le observá, si mai în urma se perdú si usulú si întellesulú acestei limbí primitive.

Cu tóte acestea întelleptii Romei cari se potú considera în întellesú mai strimtú, ca autori ai legii civile, cultivara o arte mai liberala. Alterationea care se întimplá în idioma si manierele Romanilorú facú stilulú cellorú dóue-spre-zece table mai pucinú familiariú pentru fia-care generatiune nóua, si scriptele jurisconsultilorú vechi esplicá în unú modú imperfectú locurile îndoióse. Era unú lueru mai nobil si de mai mare importantia de a lumina ambiguitatea legilorú, de a circumscrie effectulú lorú, de a applicá principiile si de a deduce dintr'însele tóte consecentiele, si de a indicá contradictionile reale sau aparenti; si cei ce espu-

nea asià statutele celle vechi, invasera pre tacute departamentulă legislacionii. Intepretationile loră celle suptili, unite cu equitatea pretoriului, reformara acea tirannia care se facea applicândă reu dispositionile vechi. Spre a restabili principiile naturei si alle rationii ei se servira cu medie cari amă puté sa le numimă stranie si intricate; si individuele profitara de luminile loră spre a derimá basele unoră institutiōi publice alle patriei loră. Intervallulă cellă aprōpe de zece secle, care se afla între publicationea celloră dōne-spre-zece table si între domnia lui Justinianū, se pōte împarți in trei periode de o durata aprōpe egala, si distinse între dînsele prin metodulă de invetiatura care se aprobá si prin caracterulă juristiloră.

(Vá urma.)

Din Itali'a, 27. Decemvr. 1852.

Fratiloru! Fiind acumu serbatorile Craciunului, sciu ca veti asepta sa ve scriu cum serba Italianii de aici Craciunulu; ma n'am ce sa ve scriu mai insemnatu d'in datinele loru aposite la acésta serbatōre, decâtu ca si aici ánca punu pe focu butuculu Craciunului ca pe Ternavi; colinde n'au; facu si colaci la Craciunu, care-i numescu „panetoni“, ma unde nu facu colaci la Craciunu, afara de Norvegia? Asia, fiindca n'am ce sa ve scriu de ceremoniile Craciunului voiu a ve scrie lucruri de beserica, ca decandu suntu aici am fostu de facia la trei predice, care le au tienutu domnulu episcopu in domu. Ce cugetati ca voiu dice de predicele episcopului italianu? ati auditu ca italianii suntu catolici rigurosí, si togm'a bigoti, ca preotii loru suinduse in catedra striga, si dau cu pumnulu, si pōte ca acumu veti fi incheietu cumca si episcopulu de aici anca face asia, ma neci de cátu; Domnulu episcopu dupa ce se suie in catedra petrecutu de doi capitulari, carii stau unulu dea drépta, altulu dea stinga lui in catedra, petrecutu si de alti preoti concelebratori, pentruca catedra e larga, de potu incapé si 12 intr'ensa, unulu din canonici i pune inainte o carte cumu este archieraticulu in folio, in cartea acésta é pusa predica Domnului episcopu, si santia sa o spune diu carte, adeca o lege, inse acestu metodu carelu urméza si predicatorii angliloru, nu micioréza nimica puterea si impresiunea, care o face invetiatura Domnului episcopu in inimele ascultatoriloru.

Nu vreau a ve osteni, descriindu neci macaru cuprinsulu predicelelu Domnului episcopu, pentruca nu lasiu puté scrie asia frumosu cumu le dice D. episcopu in limb'a lui cea classica, numai atatu ve scriu ca predicele s. sale au tendintia cu totulu practica; la diua tuturoru santiloru n'amu auditu in predica minuni cumu suntu in vietile santiloru cele tiparite si romanesce, ci atatu in diua acésta, catu si la diua patronului cetatii acesteia, dupa ce a vorbitu: de puterea besericei, si a aretatu, ca „*porte dell' inferno non prevaleranno contro di essa*“, ia descriu pe santi ca pe nisce facatori de bine, carii s'au sacrificatu pentru fratii loru, si au redicatu institute pentru crescerea loru, cumu a fostu S. Carlu Borromeu ale caruia institute filantropice stau si astadi, si se crescu intrensele tineri pentru diferite chiamari. Cu esemple de aceste ia indemnatu D. episcopu pe ascultatori ca sa serbese memori'a santiloru sacrefecanduse pe sine, si lucrandu pentru fericirea fratiloru loru, cumu au lucratu santii. Eri a douá di de Craciunu i'a chiamatu pe ascultatori la presepiulu lui Cristu, ca cei avuti sa invetie de acolo umilintia, éra cei imbricati in pannuri grōse si rupte sa lee curagin spre purtarea sortii loru; mai vertosu celoru avuti tare le a legatu de sufletu si eri, ca sa oferesca siacare dupa averea sa la repararea catedralei. Asi'a D. episcopu pan'acumu nu s'a disputatu neci cu Evreii, neci cu protestantii in predicele sale, cu tōte ca subaltariulu é plinu de reliquii; daca voru fi predicandu asi'a si alti episcopi din Itali'a, atunci sunt mai bigoti multi superintendenti de catu preotii italiani, si dacia voru fi indemnatu asia si alti episcopi pana acum pe italiani atunci nu é minune, ca vedi atate institute si opere de arte in Italia.

Candu ascultamu aceste predici, mi veni in minte, ce lucru frumosu ar fi candu si aru indrepta si ai nostrii predice mai multu spre partea cea practica, si candu aru pune la o parte disputele cele scolastice, care acumu n'au neci unu intielesu, si candu i aru indemná pe credinciosi la redicarea instituteloru, fara de care opulu crescerii nu pōte inainta de locu, atunci aru produce mai multe fructuri invetiaturile loru.

Era'm se mi incheiu scrisōrea Craciunului cu acestu pium desiderium, ci tocma candu o param, éca posta mi vine Gazeta Nr. 94 cu cerculariulu episcopului dela Orade, in care indémna pe cleru si pe poporu ca sa prenumere la Gazeta Transsil-

vaniei si sa fie mai cu caldura catra cultura nationala, ca pan'acum. Sciti ca cartea asta e unu documentu raru in istoria culturii romanilor? nu sciu cum veti judeca cei de pre acolo, ma io nu potu sa nu merturisescu ca cu acesta carte se incepe o epoca noua in istoria besericii romanilor dela Orade, si daca voru adopta spiritulu ei si ceilalti episcopi romanesce, in istoria culturii romanilor. Insemnativ ca neci decatu nu vorbescu esageratu, candu dicu ca cartea acesta face epoca; io nu me nitu la aceea: cati prenumeranti s'au adausu, cate scole s'au redicatu, cate societati s'au facutu pentru elucubrarea cartilor folositorie, pentru crearea unui fundu nationalu, pentru inaintarea agriculturii, redicarea academiei eet. in urm'a acestei carti; ci me nitu la spiritulu cartii, si dupa spiritulu era nu dupa folosele ei judecu, candu dicu ca face epoca, pentruca folosele aqueste si altele asemine voru urma nesmintitu candu voru lucra in acestu spiritu toti episcopii cu preotii si cu poporele loru dinpreuna. Mi se pare ca si episcopulu Moga din Ardealu anca a fostu recomandat odata Gazeta, si cu latirea prediceloru lui P. Major in clerulu seu nu pucina lumina a respanditu intre romani, ma despre partea Blasiului nu sciu sa se fie datu vreodata asemine recomandatiune pene acumu, candu audu, ca e preplecatu a face *); sciu ca o data — pote ca acumu va fi altmintré — nicairi n'avea Gazeta mai pucini leptori decatu in clerulu unitu; caus'a a cestui evenimentu — lesne de despiciatu, greu de desculpat — io o aflu despre o parte in P. Maior. Sciti ca P. Maior a censuratu in istoriile sale amenistratiunea episcopului I. Bobu, cu care a trasu asuprasi ur'a mai marilor clerului, care apoi s'a intinsu nu numai la cartile lui, ce fura traptate la Blasiu ca o contrabanda pana in anii cesti mai din urma, ci afara de acesta a fundatu o presumptiune sinistra si asupr'a altoru produse literarie, esite dela barbati insufletiti de acelasi spiritu nationalu, pote ca acesta persecutatiune preliminar va fi avutu influentia si asupra Gazetei, de nu o-au imbratiosiatu cu mai multa caldura clerulu unitu; credu io ca si alte cause anca a impededatu amorea lepturei la romani

pana acumu, ma persecutatiunea unui scrietoriu cum a fostu Maior la romani, Sinkai si Klein, este persecutiune nationala, pentru ca vedendu ca se trapta astfelu scriitorii cei mai buni, cine se va mai indemna a mai scrie ceva, si daca nu va scrie nemine pentru natiune, ce va lege natiunea, si de unde va invetia? Atunci i va cautá sa remaia totu intru intunerecu, si culpa va jace pe sufletulu celor ce redica resbelu asupra cartiloru si a scriitoriloru; pentru aceea o favore a clerului ca acesta se pote considera ca unu nunciu de bucuria in literatura nostra, fiindca toti omenii suntu imitatorf: clerulu dupe la popore urméza celui mitropolitani, si poporulu clerului, cum dice proverbiulu vechiu; regis ad exemplum totus componitur orbis; anca si mai multu: daca vedemu despre o parte ca Blasiulu numai are de a face cu Maior si cu Sinkai, era despre alta parte vedemu ca se pune in frunte clerulu si-i chiama pe toti ca sa citeasca carti si Gazete nationali, acum putemu spera cu temeiu ca clerulu nu numai ca nu va persecuta pe scriitori, cartile si produsele literarie cum fecera pana acum multi episcopi renumiti, ci din contra el se va pune in frunte si in lista colepteloru care sunt de lipsa pentru redicarea instituteloru dorite de tota natiunea, cum este p. e. Academia, si asia va indemna pe natiune nu numai cu vorba, ci si cu fapt'a ca sa si mesure fiecare ofertele dupa conditiunea sa la aceste scopuri atatu de necesarie. Io asia credu ca si D. episcopulu dela Orade, si in urma lui protopopii nu indemna pe romani la legerea gazeteloru si a opereloru nationali numai pentru ca legendu se le treca de uritu, ci precum sta apriatu in cartile provocatorie: ca sa si cunoasca referintiele si lipsele, si prin urmare apoi sa se apuce asi redica institutele cele de lipsa; si intru adeveru candu le va ave aceste natiunea, atunci va ave nu numai pentru cine se seria, ma si cine sa scria, pentruca scriitorii nationali nu cresc in paduri, ci in institute nationali, si suptu arepile unui spiritu suferitoriu, care da locu convingerii, ca precum nu potu aministra episcopii dupa placerea tuturoru, asia nici scriitorii nu potu scrie totdeuna dupa placerea tuturoru. Scriitimi cati profesori sunt acum in Blasiu si in Belusiu, si ce invetia, ca l'am scrisu unuia pentru acestu scopu, ma pana acum nu mi a respunsu.

*) Din partea Blasiului are natiunea a multiami esemplareloru indemnari, facute prin unu cerculariu de zelosulu D. episcopu.

MONUMENTAL

mitropolitului din Moldavia BENAMIN, ce i se ridică prin obștească climă a meritelor lui.

А кѣи пентѣ н'а вѣтѣтѣ каадѣ? А кѣи фрепте нѣ с'а серинатѣ де посотоморѣдїи порї аї сѣферингелорѣ — дн моменталѣ, кѣндѣ а възѣтѣ кѣ остепелелорѣ вървацілорѣ мерїтадї де патрїѣ шї лѣмпареа неамѣлѣ, челѣ пѣдїнѣ дѣнѣ фаталѣлѣ торшѣнтѣ, че атѣтѣ де апрѣне дї ашгѣнтѣ, лї се прегѣтеште о рекѣноштинѣ кѣ дѣмпросѣтареа етернеї адѣчере аминте, фїѣ ачеста прин редїкѣрї де монѣменте, фїѣ шї нѣмаї прин вртареа шї пѣстрареа кѣ сѣпденїѣ а идеелорѣ, сѣтѣрїлорѣ шї алѣ презѣлї ерезїтѣ дела асемене феномене де вървадї, не карїї пѣтѣ маї пѣинте нѣи дѣделеѣеамѣ? —

Ачестѣ спїрїтѣ да етерна кѣ пемѣрїе не асемене вървадї пѣтрїтѣ де постерїтѣдї а шї нѣсѣвѣтѣ вървадїи чеї маї мїракѣлошї аї сѣлїлорѣ шї аї пѣдївїлорѣ, шї нїчї о пѣдївїне н'а вїатѣ кѣ вїаѣѣ вїѣ, — каре нѣ а дѣвѣгѣтѣ дела стрѣвѣна пѣтрѣ Рома а сгїма шї а пѣдїї не вървадїи сѣї чеї мерїтадї, ероїї чеї стрѣордїнарї, понтїфїчїи чеї сїнчерї шї їнспїрадї де а сѣфери шї мѣртїрїстѣлѣ, вртѣеа лѣшеї ачештїа, нѣмаї пемѣрѣка сѣ прегѣтѣаскѣ ла фїї шї пемодїї сѣї о р'нѣїаре, о лѣмїнѣ ферїчїтѣре шї дн вртѣеа о глорїѣ. —

Ачестѣ спїрїтѣ еатѣ кѣ'лѣ vedemѣ р'нѣїатѣ дн адевърадїї патрїодї молдовенї шї вѣредѣтѣ кѣ кѣ дѣнѣсѣлѣ ворѣ фаче сѣ ресаре дїн оселе челорѣ глорїфїкадїи мѣлїдїе де Аполонї, сѣз алѣ кѣрорѣ раѣе се ва топї днгршїта гїаѣѣ дїн пемѣрїае мѣлїтадїлорѣ ертѣафодїдї шї пѣодїторї де неамѣ днтереселорѣ сале шї стрїнїлорѣ. — Пѣдїне монѣменте де фелїлѣ ачеста авемѣ ної; дарѣ дѣрере! кѣ лї се шї кѣнѣште вртареа! — Трѣндѣва пемѣлїдїре пемѣрѣ днтереселе комѣне де вnde нї сѣ траѣе, декѣтѣ дїн вїтареа, деспѣдїзїреа вървадїлорѣ ачелора — ла алѣ кѣрорѣ торшїнте амѣ фї деторї а алерга ка ла внѣ кацїалѣкѣ, сѣ ле сѣрѣтѣмѣ дѣрѣна дѣндѣ алѣ вртѣеа шї днкѣнтѣтореле лорѣ фанте. — Кѣте їмаѣнїї алѣ вървадїлорѣ дїн сѣкѣлѣлѣ сѣѣ нѣ декѣра шї нѣ декѣрѣ асгѣлї палателе мѣзелорѣ алторѣ пѣдївнї ва шї тѣргѣрїае шї тѣте внїгїлѣделѣ, ка сѣ аїѣѣ фѣаѣета тїперїме вnde сѣ се огаїндеѣе спре дѣмїнїтїнѣ ла фанте пемѣрїтѣре!! Ної че їмаѣнїї авемѣ де асемене фенѣтѣрїї? — Пѣдїне шї шї ачеле нѣмаї дн меморїа чїтїторїлорѣ де фанте, че нї се пѣстрасерѣ еарѣшї

нѣмаї прин асемене вървадї де днѣѣ нѣ леа акоперїтѣ вїтареа етернѣ. — Есеплѣлѣ фѣрадїлорѣ молдовенї е демнѣ де їмїтѣдївїне шї маї апрѣне днсѣшї пемѣрѣ ної, карїї де вомѣ да вїтѣрїї кѣ пемѣсареа че о арѣтѣмѣ, днчепѣндѣ дела влѣдїкѣ — пѣлѣ ла опїакѣ — етернареа мѣртїрїлорѣ понѣтрї де 'н тїмїнї де кѣрѣндѣ трекѣдї шї еарѣшї кѣ тѣдїї а дївїнадїлорѣ вървадї Клаїн, Шїнкаї, Пемѣрѣ Маїор ш. а. — вомѣ комїте о крїмѣ дїн челе маї рѣшїнѣтѣре каре не лесне ва паште пѣдївнїї о епїдемїѣ де апѣстасїѣ — алѣ кѣреї вртѣеа аѣ кѣшѣнатѣ ла верѣ че понорѣ маї їсте сѣѣ маї тѣрѣзїѣ челѣ маї перїкѣлѣсѣ пароксїстѣ, — шї каре вртїмѣ не ва профана санкѣтарїлѣ глорїеї шї алѣ копсїїнѣдї де сїне, фѣрѣ де каре амѣ фостѣ сїдїцї а лѣтарѣїа атѣтеа сѣкле, шї вртѣеле, фантомеле челе стрѣлѣчїте алѣ стрѣвѣнїлорѣ понѣтрїї нї се ворѣ днфѣдоша дн форма фѣрїелорѣ, вїчїндївїне аѣарѣ дїн пѣтрїмонїлѣлѣ челѣ глорїосѣ вnde вѣртѣтеа, се ессерѣа, мѣрїнїмїтатеа сѣ днѣѣѣа кѣ епкомїї де лѣзде шї мѣртїрїстѣлѣ фортїтѣдїнеї сѣ пресера кѣ флорї шї кѣ челе маї сѣверѣе монѣменте!! — Се фачетѣ дарѣ шї ної дѣнѣ есеплеле алтора, дарѣ де сїнене днчепетѣ нѣмаї ка сѣ нѣ фїнїмѣ. — Молдовенїї пѣшїрѣ — кѣ вртѣѣтѣреа рѣгѣвїнѣте :

ПРЕА ДНЪЛДѢТЕ DOAMNE!

„Евѣлѣа Днѣлдїеї Воастре, днѣлѣеѣѣнеа, пѣвѣѣа септїментїлор шї патрїотїстѣл че пемѣрѣ ферїчїреа Молдовей Вѣ карактерїсѣзѣ, не дѣ асгѣлї дндрѣзнеала сѣ Вѣ сѣпѣнем вртѣѣоареа рѣгѣвїнѣте :

Ферїчїтѣл днтрѣ номенїре мїтрополїтѣл шї пѣрїнтелѣ пострѣ Beniamin Костакї, фїїнд адевъратѣл архїереѣ а сѣ, поастре вѣсерїчї, фѣндѣтѣрѣл семїнарей Сѣколей, чѣл маї зѣлѣс рѣцѣнератор ал скоалїлор пѣвлїче, днкарѣжїнд штїїнѣделѣ лїтерѣтѣра шї артїле, рѣспѣлѣтїнд шї пѣдївїнд пре чеї че ле кѣлїтѣва, протекторѣл шї фѣкѣторѣл де вїне ал сѣртѣанѣлї шї алѣ вѣдѣвїеї, аѣторѣл маї мѣлтор вѣраѣе еспїкѣтѣоаре морѣлѣлї еванѣелїей Домнѣлїї пострѣ; тоате ачестѣ 'ї аѣ рѣдїкат кѣ дренѣл вн монѣмент де рекѣноштинѣ дн їнїмїле поастре шї дн їнїмїле тѣтѣлор контїнѣнѣранїлор сѣї крештїнї, дїн сѣвѣлѣа прѣсте каре аѣ пѣсторїт пѣтрѣзѣлї де анї.

Ка сѣ днтемїем ачѣїашї рекѣноштинѣ шї дн ѣенѣрадїїле вїїтоаре, ка сѣ дештѣнтѣм о пѣвїлѣ емѣлѣдїе днтрѣ фїїї патрїеї, шї ка сѣ вѣдерѣш лѣшеї кѣ шї сочїетѣтеа поастрѣ штїе а апрѣдїї пѣ фѣкѣторїї де вїне, не ам пропѣс дѣнѣ о дорїнѣѣ

генералъ, съ днѣдѣтъ прѣн съвскрѣпѣе зп монзмент де адзчере-амѣнте, а ачествѣ вѣрват, не проприетатеа Соколей.

Тот-одатъ, конформ къ ростіреа регзламентзлѣ органик шѣ неапѣрата тревзѣнцѣ, съптем дн плекаре, дзпъ реззлататѣ че ва продзче съвскрѣпѣеа, асемене монзмент съ'а пзтем днфѣицца днтр'зп лок не аратата проприетате, каре се поатъ серві тот-одатъ де днтерѣм пѣвлѣк, къ о капелъ тревзѣтоаре, шѣ дндетъпѣрѣ аналоаѣе, пентрз репаосѣа отенеек.

Колекѣеа ванѣлор дела вѣне-воѣторѣ че вор съвскрѣе, ам кѣззѣт а съ фаче де кѣтръ D. Камр. Манолакѣ Кодрескѣ, кѣрѣеа дѣнадѣнс спре ачест скоп 'т се вор да кондѣчѣле тревзѣтоаре, сѣерѣѣте дзпъ кзѣицѣ, спре а съ днскрѣе дн еле сътеле че се вор хѣрѣзѣ, прекѣт шѣ келтѣеала, шѣ дн време а съ пѣвлѣка спре обштеаска штѣицѣ.

Еар монзментзл, шѣ деакъ се ва пзтеа шѣ днтерѣмзл, съ се днфѣицѣеа дзпре проектзл Дсале пост. Г. Асакѣ шѣ D. спат. Николаѣ Істратѣ, каре вор шѣ инспекта лѣкарѣеа.

Не рѣгът дар дн. Воастре, се вѣне-воѣдѣ а днкзѣицѣа ачестъ де маре кзѣицѣ днтрепрѣндере, шѣ а о авторѣа прѣн лѣминатзл Вострз Хрѣсов."

А Днѣдѣтѣеа Воастре преа плекате сазѣѣ. Априле 30. 1853. (Ърмеазъ іскълѣгѣрѣле).

дн. Са, демнѣ фѣѣ сѣфлетеск ал ачествѣ пѣрѣнте а бесерѣчѣеа Молдовене, прѣн лѣминатъ апостѣлъ дѣн 2. Маѣ, азъ вѣневоѣт а днкзѣицѣа пзперѣа дн лѣкарѣеа а ачествѣ проѣект шѣ ал хѣрѣзѣ а са протекѣеа спецѣалъ.

De este de datoria фѣкѣрѣеа крештѣн, а просѣора вѣеда са днтрз пѣнѣреа вѣргѣдѣлор евангѣлѣе, каре леагъ днтре сѣне пре оаменѣ шѣ асѣрѣеазъ а лор сѣрѣчѣе, пзтаѣ пзѣнъ даторѣе яре соѣѣтатеа а пѣстра днтрз а са адзчере амѣнте не ачѣ, каре пѣнтре гревъдѣ шѣ пѣдѣчѣ, просѣореазъ вѣнелѣ пѣвлѣк азъ лор репазс шѣ авере, де а ведѣра сентѣментзл де рекзпоштѣнцѣ прѣн акте дѣлѣтоаре а фѣ днтрз асемене шѣ де дндетѣн комшатрѣодѣлор, кѣрора пропѣа азъ хѣрѣзѣт пѣжлоаѣе де а се пзтеа фаче фолосѣторѣ цѣрѣѣ.

D. камѣнарѣа Ет. Кодрескѣ, кѣрѣеа с'азъ днкрѣдѣнцат адзпарѣа съвскрѣпѣдѣлор, азъ адресат преа дн. Домнѣ, черѣреа зрѣтѣоаре, че прѣн лѣминат апостѣлъ 'т с'азъ днкзѣицѣат дн 7. кѣргѣтоареѣ шѣ а кѣрѣеа пзперѣ дн лѣкарѣеа с'азъ рекомѣндат Департаментзлѣ де кѣлѣтѣ.

ПРЕА ДНѢДѢТЕ ДОАМНЕ!

„Фѣндъ къ черѣреа обштѣѣѣеа есте а се фаче прѣн съвскрѣпѣе зп монзмент сѣрѣчѣтзлѣ днтрз поме-

пѣре мѣтрополѣтѣ Beniamin, ла 2. Маѣ азъ вѣневоѣт а о днкзѣицѣа, шѣ фѣндъ къ еѣ тѣ афлз келтат де а фаче адзпарѣеа сътелор че се вор хѣрѣзѣ; ка съ днлѣтѣр тоатъ не днкрѣдѣеа персоанелор че ар вѣне-воѣ а съ свскрѣе, тѣ рог дн. Воастре, съ вѣне-воѣдѣ а днскрѣчѣна не департаментзл пѣсерѣчѣеск, съ'мѣ деѣе довъ кондѣчѣ, сѣерѣѣте де ол, дн каре днскрѣшѣ хѣрѣзѣторѣѣ съ свскрѣе сътеле че вор воѣ, еар адзпарѣеа ванѣлор съ се факъ дн зрѣтѣ дела съвскрѣшѣ прѣн касѣрѣзл еѣорѣѣеа орашзлѣ, ла каре се вор пѣстра неатѣншѣ, шѣ де вѣнде дзпъ тревзѣнцѣ мѣсе вор словозѣ рѣндзрѣ, пзтаѣ дн келтѣелѣе пентрз каре сѣнт дѣстѣнаѣѣ.“

Ал Днѣдѣтѣеа Воастре плекат шѣ сѣпзс
М. Кодрескѣ Камѣнар.

СВАТЪІРЕ

а зпѣѣ пѣрѣнте кѣтре фѣѣзл сѣѣ, дзпъ че ла трѣмѣс ла зпѣверѣѣтате.

(Ърмарѣ.)

Штѣѣ къ кѣчѣрѣа чѣлор векѣ о тѣреск пѣсте тѣсѣрѣ, къ сѣлѣеск дѣтпѣзеестѣ скрѣѣрѣле лор ка съ анесе п'але чѣлор модерѣнѣ, къ пз'ѣ днѣвѣцѣ де кѣт але фаче о парадъ потпоасъ, дар задарѣнѣк, къ пз'ѣ чѣгеск де кѣт пентрз прокѣлѣенѣе шѣ дѣстѣрдѣре адѣсеа къ пагѣѣѣ рѣлѣѣѣѣ шѣ кѣар а інітѣѣеа поастре . . . къ дн сѣжрѣшѣт вѣне кѣте одатъ дн кѣте зп пѣнкѣт а пѣ крѣде нѣмѣк фѣрѣтос нѣчѣ адеѣѣрат, декѣт ачѣеа че азъ гѣндѣт Хорѣдѣѣ, Чѣеронѣѣ, Омерѣѣ, Платонѣѣ шѣ Сѣнофѣонѣѣѣ. Кѣ тоате ачестѣеа аста пѣ не ва тѣрѣдѣнѣ съ пѣ чѣтѣм не чѣѣѣ маѣ вѣнѣ авторѣ векѣ, къ скоп д'а днѣвогѣдѣѣ жѣдѣната поастрѣ къ лѣмѣна лор; меморѣа поастрѣ къ кѣнопѣтѣнцѣеа дѣн времеа лор, імаѣнѣаѣѣа поастрѣ къ фѣкѣзл дѣнѣлѣлѣ лор шѣ прѣн зрѣмарѣеа д'а да маѣ пѣдѣнъ времеа фѣлосѣфѣѣѣ спѣкѣлатѣѣеа дѣн зѣоа д'астѣзѣѣ, каре пѣ фаче декѣт а дндетѣнѣчѣѣ дѣхѣл фѣрѣ а'л хѣрѣпѣ. Мѣ тѣлѣтѣчѣеск, фѣѣзл тѣѣ: пѣ сѣнт вѣрѣжѣташ ал сѣпѣтѣоасѣѣ фѣлосѣфѣѣѣ, ар трѣѣѣѣѣ ка съ фѣѣ ал радѣѣѣ. Дѣ ам дат днскрѣшѣ о вѣпѣсѣлъ де фѣлосѣфѣеа модерѣнъ, трѣѣѣѣѣ ка тѣ съ те дндетѣнѣчѣештѣѣ, дар аста съ пѣ се факъ къ пагѣѣѣѣ чѣлорлаѣте штѣицѣе. Довѣндѣндъ регзлѣеа шѣ прѣнчѣпѣѣѣ зпѣѣ сѣстѣеа, пз'дѣ днкѣпѣѣѣ къ ештѣѣ днѣѣдѣат къ стѣлѣпѣештѣѣ мѣштѣешѣѣѣ д'а гѣндѣѣ шѣ радѣѣона дѣрѣнт шѣ елѣгант; кѣт ар трѣѣѣѣѣ сѣ пѣ крѣзѣѣ, къ днѣѣологѣндъ регзлѣеа елѣокзѣнѣдѣѣѣ, тѣ азъ дѣх шѣ ѣѣ-

пий пьтърънзътор ? Веі а фла дптр'о зі мълці оамени каре штіі система филозофіеі не дпнафаръ, ші свпт кз тоате астеа атът де славі ла кондеіѣ, реторі атът де лешнаді, піште дпвдъторі атът де мпжлочіі ка кьнд п'аѣ дпвдъдат вр'одатъ филозофіа... Дпвадъ маі вжртоса пьне дп практікъ де тпмпьрпѣ элементеле лодічеі, ші врмеазъ ачеастъ фолозітоаре есерсісіе свът ппспекціа вьні дпвдътор дпделегътор. Атзпчі веі ведеа кътъ депъртаре есте дптре теоріе ші практікъ. Дпчене ачест метод прпн кьпоштпнде, пропосіцііле ші демонстрацііле дрептълві фпреск ші але моралеі; астеа свпт ідеіле челе маі ценерале ші челе маі леспіціоасе. Кз кът веі дпвдъда а те гьнді, ші а жьдіка съпътос прпнтр'ачеастъ аплікаціе, ші прпн чітіреа авторімор векі, кз атът веі фі апърат де паралоцістеле, ші де тоате хпмеріле филозофіче. Атзпчі веі пьтеа пнтра кз дпкредере дп каріера метафісічеі ш'а филозофіеі кьрат спекьлатіве. Се поате іар ка тз съ пз штіі пічі одатъ а те гьнді дрепт ші фьръ кьсър; дар поці дпсъ, аупрпнс де тапеле филозофіеі, атът де амьцітоаре пентрѣ несъдіосъла дьх ал тіпередіеі, а аскьлта дптр'о врме де маі мълці ані филозофіа, ші кз тоате астеа съ пз штіі а те гьнді, ш'аноі съ алкътвешті о скрпцоаре вржтъ, о дпсртаціе монстрвоасъ, вп кьвьнт песпіцітор. Тревзе а кьцета аджк, а крптіка серіос ка съ дпведі а те гьнді аджк, дрепт ші потрпвіт кз дппрецізърріле, тревзе ерждіціе, гьст, есперіпндъ пентрѣ а те гьнді тот д'азна віне ші дптр'он кпн вреднпк де свжетъла тьѣ. А дпвдъда де нодоавъ филозофіа, пз довьндпм алт чева декът о аупрпндере де дьх ші о ісьпуре де воръъ, сьадъ непотолптъ; а о дпвдъда дптр'он кпн солід ші раціонат, не лзмпнеазъ мпнтеа ші не дпсвфолъ ачеа пьтъръндере де дьх раръ.

Дп прпвінда чітірпі вісі грпжъ д'а фаче вп естрат дпн челе маі фрзтоасе вькьці пентрѣ а'ці есерса меморіа. Дп ценерал пз те депърта пічі де кьм де обпчеіла че те ам фькьт съ веці д'а пз чіті орп че карте, дар съ те мьлцтешті а чіті не челе маі вьне. Чітпнд аддъ'ці ампнте де регьлеле че'ці ам дат, регьле каре те ва фаче съ траці фолос дпн чітірпеле тале, не'фпнд дестъла але чіті ка съ ошторі врмеа, ші съ'ці дпмплі меморіа, дар пентрѣ ка съ'ці депрпнзі жьдената та; пз е дестъла а алерга прпн автор кз о кьрпсітате фьржтоаре, дар а'л трече дпчет дпчет ші а те гьнді кз ел. А пьтърънде віне планъла скрперпі, а'л врта кз аддпнтаре дп тоатъ копрпндереа са, а десъвлі кз дпгрпжіре

кпнъла кьцетърімор дпнтр'онса ші скопъла еі, а черчета тоате довезіле атът дп еле дпсъші кът ші дп легаре кз ашезарае лор, дпсемнеазъ тоате ідеіле челе пьотъ, тоате сімптіментеле челе повіле, ш'а дпкпде тот д'азна кьнъла ші сімпцъла впеі кьрці дптр'он скьрт естрат, іатъ методъла д'а чіті кз род. Фрмеазъ, фпнъла меѣ, врмеазъ дьне ачесте регьле, ші тз пз веі фі дп стареа ачелор оамени, каре п'аѣ чітіт вп аша таре пьтър де кьрці, декът пентрѣ аш хрпні меморіа орп дешертъчпзна; дар тз веі чіті пентрѣ а'ці дпвогьці деодатъ ші дьхъла ші ініма. Чеі векі мерг маі тьптъіѣ; чеі поі впн не вртъ. Чітеште п'ачештіа дар пз кз пагъва челор лалці. Чітеште не преа лъвдациі авторі аі веакъві лві Лздовік XIV. Веі ведеа кз чеа маі мълтъ парте дпнтр'онші с'аѣ лзат дьне врта челор векі, чітештеі, дці зік, ші те пьтърънде де кьцетъріле лор. Деа черъла ка астеа съ'ці фіе респльтірп пентрѣ стрьдънііле че аі черкат дпвдънд лімба франдозеаскъ, ші съ те дпсвфоле фьръ дпдоіалъ д'ачеа дорпндъ, ка съ дпведі лімба італіанъ, чітіреа авторімор франдезі тревзе съ'ці деа дплеспуреа а скрп ші а ворві ачеастъ лімьъ, фпнд преа тревзпціоасъ дп зіоа де атъзі орп кьрві тьпър віне крескьт. Дп калітате де ом дпвдъдат тревзе ка съ штіі а те еспрпма віне дп латпна: аста е о аллігаціе. Дпгрпжаште дар а ворві ші а скрпие ачеастъ лімьъ; дп вртъ веі кьпоаште фолосъла. Дп калітате де ом каре трьіеште дп лъте тревзе съ те фаміларпсешті кз лімба кьрці; дп калітате де ом де літере, тревзе съ штіі а те еспрпма дптр'он кпн леспіціос, плъкьт, регьлат ші фепрпчпт дп лімба тьті, съ те сокотешті окьржт штіпнд лімба паціеі тале маі пьціп декът слзгата. Сьвт окьрпнъ вьпъ депрпндете дп стпль епстолар. ші алте мпчі компосіціі, дар дп ані чеі дпн вртъ дп впверсітате, дпделетпчештете ла елокзпнда пьвлпкъ. Пьзеште-те дпсъ съ пь'ці дптре дп кап мапіа д'а те фаче автор маі пайнте де врме, пічі дп версърп пічі дп прозь. Тревзе а'ці хрпні дьхъла кз кьпоштпнде ші съ пз дпчепі а скрпие пентрѣ талантъла д'аскрпие. Мапіа д'а фі автор еешпъпъ кз піште фрпгьрп дпфокате; челе дпнтъіѣ іеспрп с'аратъ прпнтр'о тьпкьрпме плъкьтъ, каре се дптоарче не вртъ дптр'о кьлдьръ розътоаре, мпсгьпнд ценпъла ші аплікаціа, амьндоз преа тревзпціоасе ла дпвдътъвта штіпнделор. Чітеште авторіі власічі аі паціеі поастре; пьзеште-те де воала д'а чіті пьмаі жьрпале, газете ші тьвеле де матерп. Аджпчеште'ці медітацііле дп ісвоаръ пе-

